

У випадку відмови від захисника та заміни його іншим, а також надання судом новому захиснику часу, достатнього для ознайомлення з матеріалами кримінального провадження і підготовки його до участі в судовому засіданні, – хоч це прямо і не зазначено в кримінально-процесуальному законодавстві (насамперед, у ст. 324 КПК України), але фактично також є підставами для відкладання судового розгляду [1].

Тож захисник належить до осіб, відкладання судового розгляду у випадку не прибуття яких у судове засідання, залежить від причин неприбуття і думки учасників процесу. Більше того, висновок про неможливість судового розгляду внаслідок нез'явлення у судове засідання конкретного захисника, насамперед, залежить від думки з цього приводу обвинуваченого, а потім лише від причин його неприбуття до суду.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI (в редакції від 15 грудня 2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>

2. Порядок підвищення кваліфікації адвокатів України, затверджений рішенням Ради адвокатів України від 16 лютого 2013 року № 85 (зі змінами, затвердженими рішенням Ради адвокатів України від 27 вересня 2013 року № 219) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/poryadki/27.09.2013-poryadok-219.pdf>

3. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 2017 року 09 червня 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2017-06-09-pravila-2017_596f00dda53cd.pdf

4. Про деякі питання порядку здійснення судового розгляду в судовому провадженні у першій інстанції відповідно до Кримінального процесуального кодексу України: Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 05 жовтня 2012 року № 223-1446/0/4-12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>

5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність Закон України від 05 липня 2012 р. № 5076-VI (в редакції від 05 січня 2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>

УДК 141.7.

Lukasz Stanecki

Mgr, Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

PRAWO WIĘZIŃCÓW DO PRAKTYK RELIGIJNYCH WEDŁUG USTAWODAWSTWA UKRAIŃSKIEGO

Wolność człowieka w aspekcie religijnym jest jego przyrodzonym niezbywalnym elementem istnienia. Osoby osadzone w placówkach

penitencjarnych posiadają wiele praw, które powszechnie uznawane są jako nienaruszalne [5]. Elementem świadczącym o ich ochronie jest przede wszystkim duże zainteresowanie ze strony organizacji międzynarodowych m.in. ONZ, UE, Amnesty International, Human rights watch. Realizowanie prawa związanego z praktyką religijną więźniów jest wprost określone w wielu ustawodawstwach państwowych [8, 211-234]. Budowanie demokratycznego państwa prawa wiąże się z szeregiem zmian na każdej płaszczyźnie jego funkcjonowania. Prawo konstytucyjne, prawo karne materialne i procesowe, czy też prawo karne wykonawcze winny w swej treści posiadać szereg przepisów chroniących dobro i wolność jednostki, gwarantując jej równocześnie ochronę ze strony państwa w tym zakresie [8, 211-234]. Realizowanie swobód religijnych jest głównie oparte i ściśle związane z możliwością wykonywania praktyk religijnych, których wyrazem może być modlitwa, posiadanie przedmiotów kultu religijnego, uczestnictwo w nabożeństwach i innych obrzędach kultu, nauka religii, itp.

Osoby odbywające karę w jednostkach penitencjarnych od wieków otaczane były opieką duchownych, którzy prowadząc swą działalność misyjną pomagali im uporać się z rozterkami sfery duchowej [4, 52-53]. Wyspecjalizowana forma ewangelizacyjna prowadzona wobec osadzonych określona jest mianem duszpasterstwa więziennego. [6, 390]. Działalność ta skupia się przede wszystkim na głoszeniu wiary, jak również sprawowaniu opieki duszpasterskiej nad wiernymi, w tym przypadku pozbawionymi wolności [10, 55-76]. Powołując się na dane z 2014 r. warto podkreślić, że na terenie Ukrainy posługę duszpasterską sprawowało ok. 300 przedstawicieli 23 wyznań o uregulowanej sytuacji prawnej. Osoby pełniące swą posługę funkcjonowały w obrębie służby więziennej jako wolontariusze, co może świadczyć o braku etatów na tego rodzaju stanowiskach [8]. Sytuacja w Polsce w tym aspekcie wygląda o wiele inaczej, gdyż kapelani więzienni są od kilkunastu lat systematycznie zatrudniani w placówkach penitencjarnych. Pełnią oni swą funkcję w oparciu o stosowne umowy przewidziane prawem państwowym [2]. Kapelani wykonując swą pracę wielokrotnie narażeni są na niebezpieczeństwo ze strony osadzonych. Oddziały dla więźniów, szczególnie niebezpiecznych, są wprawdzie odpowiednio zabezpieczone pod względem ewentualnej ich ucieczki, ale w trakcie rozmowy duszpasterskiej kapelani często pozostają sam na sam z osadzonym [7, 200-201].

Odnosząc się do kwestii ustroju Ukrainy należy wspomnieć, że jest ona państwem świeckim, w którym respektowana jest zasada równouprawnienia wszystkich wyznań religijnych wraz z poszanowaniem osób niewierzących [1]. Określenie tego rodzaju stosunku państwa do religii ma swoje odzwierciedlenie w każdej przestrzeni życia publicznego, nie wyłączając z tego przestrzeni zamkniętej jaką jest zakład karny. Elementy ateizmu państwowego zostały głęboko zakorzenione w polityce Ukrainy i są one wynikiem postsowieckiego wpływu ideologii komunistycznej. Zubożenie przepisów państwowych dotyczących wolności religijnej było naturalnym procesem zwalczania religii w przestrzeni publicznej [8]. Obecnie zauważalna jest większa przychylność władz państwowych w kontekście działalności religijnej. Więźniowie często stają się podatni na wpływy nowych religii, gdyż w ich życiu często nie było jej wcale. Celem zmniejszenia i ograniczenia działania sekt utworzono Międzywyznaniową Misję Więzienną z siedzibą w Kijowie, w której skład wchodzi przedstawiciele 12 wyznań religijnych funkcjonujących na Ukrainie. Głównym założeniem i kierunkiem jej działania jest przede wszystkim koordynowanie duszpasterstwem więziennym w oparciu o zasadę poszanowania i równości religii oraz współpraca z

administracją więzienną i jej zarządcami [8]. Art. 128 Kodeksu karnego wykonawczego Ukrainy w swej treści mówi o praktykach religijnych w więzieniach. Dokonując analizy przepisów warto wspomnieć, że realizowanie wolności religijnej możliwe jest w przypadku, gdy nie narusza to zasad izolacji penitencjarnej, bezpieczeństwa społecznego oraz przepisów wewnętrznych danej placówki. Więźniowie w czasie wolnym od zajęć i pracy mogą uczestniczyć w obrzędach religijnych, nabożeństwach na własną prośbę lub w oparciu o wstawiennictwo danej organizacji religijnej. Kolejnym istotnym prawem osadzonych jest możliwość nabywania i posiadania literatury religijnej oraz przedmiotów kultu o przeznaczeniu *stricte* duchowym. Używanie tych przedmiotów jest dozwolone po spełnieniu określonych warunków, które nie mogą być sprzeczne z warunkami odbywania kary oraz założeniami izolacyjnymi. Więźniowie wykonujący swe obowiązki nałożone w związku z odbywaniem kary nie mogą powoływać się na względy religijne celem ich uniknięcia, jest to swego rodzaju zabezpieczenie dla systemu penitencjarnego przed masowym unikaniem nakazanego prawem działania. Możliwość odprawiania obrzędów religijnych na terenie jednostki penitencjarnej zarezerwowana jest wyłącznie dla przedstawicieli zarejestrowanych grup religijnych, przy czym termin ich sprawowania nie może naruszać harmonogramu dnia w zakładzie karnym [9].

Skazani odbywający karę w ukraińskich więzieniach posiadają przeważnie niski poziom wiedzy religijnej. Jak już wcześniej było wspomniane wynika to zapewne z przeszłości postsowieckiego państwa. Brak wiary kształtowany już w domu rodzinnym był ściśle połączony z realizowaną systemową agitacją polityczną państwa w stosunku do obywateli. Najbardziej widoczne laickie poglądy można zaobserwować w środowiskach patologicznych, gdzie wiedza, nauka, religia i miłość są pojęciami skrajnie obojętnymi. Współcześnie dokonując analizy funkcjonowania duszpasterstwa więziennego na terenie Ukrainy można stwierdzić, że większe jest zainteresowanie więźniów sferą duchową [8]. Formy działalności religijnej prowadzonej w obrębie jednostek penitencjarnych na Ukrainie mają w dużym stopniu charakter ekumeniczny. Podyktowane jest to wielością wyznań religijnych, a w związku z czym koniecznością wzajemnej współpracy. Obecnie głównym zadaniem Międzywyznaniowej Misji Więziennej jest przede wszystkim dążenie do umocnienia relacji na linii państwo - organizacje religijne, budowanie zwartych struktur organizacyjnych duszpasterstwa więziennego, uregulowanie sytuacji prawnej kapelanów, jak również prowadzenie odpowiednich kursów i szkoleń dla duchownych w niesieniu tego rodzaju posługi. Istotnym punktem, o którym należy również wspomnieć, jest stopniowy rozwój zaplecza materialnego, towarzyszący posłudze duszpasterskiej [3]. Obecnie coraz częściej budowane są kaplice i inne miejsca kultu religijnego, które poprzez swe istnienie realizują założenia ekumeniczne duszpasterstwa więziennego na Ukrainie [8].

Pozbawienie człowieka wolności w formie jego izolacji nie jest równoznaczne z pozbawieniem go wolności dokonywania wyborów w obszarze świata wartości. Spoglądając na aspekt historyczny więziennictwa należy wskazać, że pierwotnie więzienia nie były nastawione na oddziaływanie wychowawcze, lecz stanowiły jedynie miejsce oczekiwania skazanych na wykonanie kary. Resocjalizacja polegała zwykle na izolacji i dolegliwości kary, a element poprawczy nie był brany pod uwagę przez ówczesne systemy prawne. Wolność wyznania, sumienia i religii osadzonych należy do podstawowego katalogu praw i wolności człowieka [11].

BIBLIOGRAFIA:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
2. Ustawa z 09.04.2010 r. o służbie więziennej (Dz.U. z 2010 r. Nr 79, poz. 523 z późn. zm.).
3. *Budowanie na kamieniu. Rozmowa J. Nikolajewa z ks. G. Drausem*, «Forum Penitencjarne» 2006, nr 7.
4. *Głuch W.J., Struktura duszpasterstwa więziennego*, [w:] *Duszpasterstwo więzienne w pracy penitencjarnej*, red. J. Świtka, M. Kuć, Lublin 2007.
5. *Pol J. D., Więzienna szansa: religia w resocjalizacji osób pozbawionych wolności*, Warszawa 2008.
6. *Nieparko R., Duszpasterstwo*, [w:] *Encyklopedia Katolicka*, t. 4, red. R. Łukaszczyk, L. Bieńkowski, F. Gryglewicz, Lublin 1983.
7. *Paszkowski M., Posługa duszpasterska na oddziale dla niebezpiecznych Zakładu Karnego w Barczewie*, [w:] *Współczesne wyzwania dla systemów penitencjarnych na świecie*, red. M. Szwejkowska, K. Ryś, Olsztyn 2016.
8. *Nikolajew J., Wolność sumienia i wyznania więźniów na Ukrainie. Ujęcie prawne i socjologiczne*, «Nurt SVD» 2015, t. 1.
9. *Кримінально-виконавчий кодекс України, Закон України з 11 липня 2003 року, Офіційний вісник України, nr 3-4.*
10. *Płoski T., Wolność sumienia i wyznania w warunkach izolacji więziennej*, [w:] «*Studia Prawnoustrojowe*» 2009, t. 9.
11. *Pierzchała K., Kapelan więzienny w procesie resocjalizacji penitencjarnej*, Toruń 2013.

УДК 141.7.

Mateusz Tubisz

Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

KONSTITUCYJNE GWARANCJE WOLNOŚCI RELIGIJNEJ NA UKRAINIE

Konstytucja Ukrainy została uchwalona w dniu 28 czerwca 1996 r. Stanowi ona szczególną regulację, która normuje problematykę prawa wyznaniowego. Potwierdzeniem jest chociażby preambuła konstytucyjna, w której znajdujemy odwołanie do Boga, tzw. *invocatio Dei*. Bowiem ukraiński ustawodawca użył w uroczystym wstępie formuły: «uświadamiając odpowiedzialność przed Bogiem i własnym sumieniem, poprzednimi, obecnym i następnymi pokoleniami... przyjmujemy konstytucję – ustawę zasadniczą Ukrainy». Z kolei oryginalność przedmiotowego aktu prawnego wypływa przede wszystkim z faktu, iż w kilku artykułach konstytucyjnych zawarto jednocześnie normy odnoszące się do